

Avvänjning av smågrisar tidigare än vid 28 dagars ålder

Utvärdering av föreskriftsändringens påverkan på djurskyddet och konkurrenskraften

Utvärderingen visar att grisbesättningar som följer villkoren i föreskrifterna för att få tillämpa tidigare avvänjning har fått

- en positiv effekt på djurhälsan och djurväl-färden
- ökad tillväxt på de avvanda smågrisarna
- minskad användning av antibiotika

Sammanfattning

I denna utvärdering följer vi upp vilka effekter som beslutet att under vissa villkor tillåta tidigare avvänjning av smågris har fått på djurvälferden, djurhälsan och konkurrenskraften. Föreskriftsändringen gjordes 2017 och innebar att de som följer 11 extra krav kan avvänja något tidigare och ha en genomsnittlig avvänjningsålder på 28 dagar. Föreskriftsändringen väckte mycket oro och det fördes fram farhågor om att den skulle leda till ett sämre djurskydd och djurhälsa, med fler beteendestörningar och ökad användning av antibiotika som följd.

Positiv effekt på djurhälsan och djurvälferden

Resultaten i denna utvärdering visar dock på positiva effekter för djurhälsan och djurvälferden i form av bättre tillväxt, färre flockbehandlingar med antibiotika och högre överlevnad bland smågrisarna. Frekvensen av beteendestörningar som svansbitning och flanksugning samt förekomst av beteenden som ger öronsår är på låg eller mycket låg nivå. Resultaten visar också på en minskad användning av antibiotika genom att antalet flockbehandlingar minskat och ersatts av individbehandlingar.

De positiva resultaten bedömer vi delvis är en effekt av de 11 villkor som ställs, och delvis en effekt av en generell positiv utveckling inom avel och grisproduktion. Bland de 11 villkoren finns bland annat krav på laktosbaserat foder, extra skötsel och tillsyn samt en anslutning till särskild hälsokontroll av smågrisar som ger en kontinuerlig uppföljning av smågrisarnas hälsa och välfärd. Att följa dessa villkor och kontinuerligt följa upp och åtgärda brister bedömer vi vara en framgångsfaktor för en god djurvälferd och djurhälsa.

Fler smågrisar, högre överlevnad och bättre tillväxt

Resultatet av utvärderingen visar på att de undersökta besättningarna avvande i genomsnitt två smågrisar fler per sugga och år jämfört med innan föreskriftsändringen. Resultaten visar också på att smågrisarnas dödlighet minskade med en procent och att tillväxten ökade hos de avvanda smågrisarna. Dessutom var fler suggor i så pass gott skick att de kunde skickas till slakt istället för att behöva avlivas på gård. Detta är positivt från djurvälferdssynpunkt, men har även inneburit ökad intäkt för grisföretagen. Kostnaden för att vara ansluten till hälsoprogrammet har också varit lägre än vi beräknade. Sammantaget och i kombination med minskade kostnader för läkemedel bedömer vi att föreskriftsändringen bör ha lett till större lönsamhet än den beräkning vi gjorde vid föreskriftsändringen.

Efterlevnaden generellt god men bör fortsätta följas

Resultatet från länsstyrelsernas djurskyddskontroller visar inte på några brister när det gäller efterlevnad av kraven för att avvänja smågrisar tidigare än vid 28 dagars ålder. Även resultatet från hälsokontrollen visar på få brister generellt men också på att man inte alltid fullt ut lever upp till kraven på värme i smågrishörnan. Enstaka brister har också upptäckts vad gäller avvänjningsålder även om efterlevnaden kring detta generellt varit god.

Innehållsförteckning

Avvänjning av smågrisar tidigare än vid 28 dagars ålder	1
Utvärdering av föreskriftsändringens påverkan på djurskyddet och konkurrenskraften	1
Sammanfattning	2
Positiv effekt på djurhälsan och djurvälståndet.....	2
Fler smågrisar, högre överlevnad och bättre tillväxt.....	2
Efterlevnaden generellt god men bör fortsätta följas	2
1 Inledning	5
1.1 Bakgrund.....	5
Naturligt beteende och avvänjning av smågrisar	5
Behov av att utveckla regelverket	5
Statistik över besättningar med suggor	7
1.2 Föreskriftsändringen 2017	8
Framtagande av nya föreskrifter	8
Konsekvensutredning till föreskriftsändringen	8
Remissvar inför föreskriftsändringen.....	9
1.3 Lagstiftning	9
Regler i andra länder.....	9
Tidigare svenskt regelverk	9
Nuvarande svenska djurskyddsregler.....	10
Frivillig organiserad hälsokontroll.....	12
Smittsäkrad besättning gris	12
2 Metod	13
2.1 Uppgifter och statistik som samlats in	13
Uppgifter från djurhälsoveterinärerna.....	13
Från länsstyrelsens djurskyddskontroller	13
2.2 Information och analys av materialet	14
2.3 Utvärderingens begränsningar	14
3 Resultat.....	15
3.1 Intresse från branschen.....	15
Anslutningsgrad till program för utökad hälsokontroll av smågrisar.....	15
Andel anslutna som tillämpar tidigare avvänjning.....	15
Besättningsstorlek	15

3.2	Djurvälfärdsresultat 2017–2019.....	15
	Smågrisdödlighet	15
	Avvanda smågrisar.....	17
	Förekomst av onormala beteenden.....	18
	Antal digivningsdagar	19
3.3	Resultat från länsstyrelsens kontroll	20
3.4	Smittskydd och djurhälsa	20
	Anslutning till ”Spets” i Smittsäkrad Besättning Gris	20
	Läkemedelsanvändning och veterinärbehandlingar	20
3.5	Konkurrenskraft	22
	Antalet levandefödda och avvanda smågrisar per sugga och år.....	22
	Tillväxten på grisarna efter avvänjning.....	23
	Suggornas hållbarhet.....	24
	Dräktighetsprocent	25
	Uppföljning av konsekvensutredningen.....	26
4	Diskussion.....	28
4.1	Har ändringen av avvänjningsålder påverkat djurskydd och djurhälsa?	28
	Positiv effekt på djurhälsa och djurvälfärd	28
	Mycket få fall av beteendestörningar	28
	Suggans hull och kondition.....	29
	Minskad användning av antibiotika	29
	Sammantagen bild av påverkan på djurskydd och djurhälsa	29
4.2	Har förändringen lett till ökad lönsamhet?.....	29
	Fler smågrisar, högre överlevnad och bättre tillväxt.....	29
4.3	Hur väl efterlevs reglerna?	30
	Referenser	30
	Bilaga 1	31
	Data till grund för utvärderingen (2017–2019).....	31
	Bilaga 2	36
	Data till grund för utvärderingen (2023).....	36
	Bilaga 3	40
	Beskrivning utökad hälsokontroll	40
	Bilaga 4	43
	Checklista Utökad hälsokontroll	43

1 Inledning

År 2017 beslutade Jordbruksverket om en föreskriftsändring som gjorde det möjligt att avvänja smågrisar tidigare än vid 28 dagars ålder. I samband med detta bestämde Jordbruksverket att denna ändring skulle följas upp för att se hur ändringen påverkat djurskyddet, djurhälsan och konkurrenskraften.

I arbetet med denna utvärdering har Jordbruksverket samlat in uppgifter från företag som har program för utökad hälsokontroll av smågrisar, det vill säga Gård & Djurhälsan och Lundens djurhälsa. Alla uppgifter om anslutningar, produktionsdata och resultat av de regelbundna kontrollerna i besättningar som utnyttjar möjligheten till tidigare avvänjning kommer från dessa. Vi har också använt oss av uppgifter från länsstyrelsernas djurskyddskontroller.

1.1 Bakgrund

Naturligt beteende och avvänjning av smågrisar

I studier av vildsvin och tamgrisar som hålls extensivt eller i vilt tillstånd är avvänjningen där smågrisarna övergår från att dia suggan till att äta fast föda successiv. Den startar redan vid en eller två veckors ålder och kan pågå under lång tid (13–25 veckor). För en utförlig beskrivning av detta beteende och smågrisens utveckling se kapitel 3 och 4 i yttrandet från Sveriges lantbruksuniversitetets vetenskapliga råd för djurskydd om djurskydd inom grisuppfödning (2019)¹.

Behov av att utveckla regelverket

Innan föreskriftsändringen 2017 hade antalet suggor i Sverige visat en kraftigt nedåtgående trend sedan lång tid tillbaka. Antalet suggor (inklusive gyltor) hade sjunkit från 201 896 stycken år 2000 till 138 983 stycken år 2016. Även antalet företag med suggor hade minskat kraftigt från 3 218 stycken år 2000 till 763 stycken år 2016 (Jordbruksverkets officiella statistik).

Inom grisbranschen fanns det ett intresse av att få avvänja smågrisar något tidigare än vid de 28 dagars ålder som gällde i Sverige. Detta berodde delvis på att smågrisarnas allt snabbare tillväxt gjorde att de bedömde att det kraftiga diandet påverkade suggan negativt, men också för att en tidigare avvänjning skulle öka konkurrenskraften då andra länder i EU tillåter avvänjning vid redan vid 21 dagars ålder. Under åren 2013–2014 genomförde Svenska Pig en forskningsstudie av tidigare avvänjning av smågrisar. Försöket genomfördes under särskild övervakning och uppföljning av smågrisarnas miljö, hälsa och välfärd och visade inte på några negativa effekter på smågrisarna.

Jordbruksverket tillsatte en utvärdering av denna studie (dnr: 5.2.18-3510/15) och lät Professor Per Wallgren vid Avdelningen för djurhälsa och antibiotikafrågor på Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) och universitetslektor Stefan

¹ https://pub.epsilon.slu.se/17755/1/berg_1_et_al_201008.pdf

Gunnarsson, vid Institutionen för husdjurens miljö och hälsa Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) utvärdera den studie som Svenska Pig genomfört.

Studien och utvärderingen såg på följande aspekter:

1. Förkortad ditid, jämfört med de 4 veckor som nu är minimitiden. (Data från 3 besättningar.)
2. Användning av s.k. skyddsgrindar från det att grisningen påbörjats och fem dagar framåt. (Data från 6 besättningar.)
3. Foderliggbås för suggan vid brunst och betäckningsperiod. (Data från 3 besättningar.)
4. Ökad beläggning i tillväxtstallar. Ökning med 10 procent jämfört med nuvarande maximala nivå. (Data från 3 besättningar.)
5. Ökad beläggning i slaktgrisstallar. Ökning med 10 procent jämfört med nuvarande maximala nivå. (Data från 3 besättningar.)
6. Ökning av avdelningsstorlek jämfört med begränsning till 400 grisar per avdelning.

I januari 2017 presenterade den dåvarande regeringen Livsmedelsstrategin², där en viktig del var att regler skulle vara utformade så att de kunde stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja med ökad produktion. Samtidigt skulle Sverige ha fortsatt höga ambitioner när det gällde djurskydd och djurhälsa.

Vid denna tidpunkt hade också den svenska grisuppfödningen utvecklats påtagligt under de senaste decennierna, och avelsarbetet med produktionsraserna hade varit effektivt. Jordbruksverket såg därför att det fanns flera anledningar att utveckla föreskrifterna som reglerade grishållning i lantbruket. Syftet var att förbättra lönsamheten och stärka svensk livsmedelsproduktion men samtidigt kunna bibehålla en god djurvälstånd och en god djurhälsa med låg antibiotikaanvändning.

² En livsmedelsstrategi för Sverige - fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet, Prop. 2016/17:104

Statistik över besättningar med suggor

Under de senaste tio åren har antalet suggor i Sverige minskat med cirka 25 procent samtidigt som antalet smågrisproducenter har minskat med ca 10 procent.³

Tabell 1 Antal företag med suggor, antalet suggor och slaktade slaktgrisar

	2013	2015	2017	2019	2021	2023
Antal företag med suggor	781	755	806	654	730	700
Antal suggor	148 066	140 249	139 627	128 113	127 783	111 140
Antal suggor per företag	190	186	173	196	175	159
Antal slaktade slaktgrisar	2 471 300	2 479 540	2 493 450	2 498 600	2 579 730	2 505 740
Antal slaktade slaktgrisar per sugga	16,7	17,7	17,9	19,5	20,1	22,5

Antalet suggor har visat en kraftigt nedåtgående trend sedan lång tid tillbaka men under de senaste åren har minskningen avtagit något. Sedan år 2000 då antalet suggor i Sverige uppgick till 201 896 stycken har antalet nästan halverats fram till år 2023 då antalet uppgick till 111 140 stycken.

Antalet företag med suggor uppgick år 2023 till 700 stycken. År 2000 fanns det 3 218 företag med suggor vilket betyder att det finns knappt en fjärdedel så många företag år 2023 som år 2000.

Besättningsstorleken var i genomsnitt 159 suggor år 2023. Det är en minskning med 16 procent sedan 2013 då det i genomsnitt fanns 190 suggor per företag.

Koncentrationen av suggor till stora företag är påtaglig. 86 procent av antalet suggor finns på företag med besättningar större än 200 suggor, vilka utgör 23 procent av totala antalet företag med suggor. Drygt 58 procent av företagen med suggor har dock färre än 50 suggor. Endast cirka 2 procent av suggorna finns på dessa företag.

Trots det minskade antalet suggor och smågrisproducenter har den totala produktionen av slaktgrisar varit i stort sett oförändrad under de senaste tio åren. Det visar att grisproduktionen har blivit mer effektiv. Under år 2013 uppgick antalet slaktade slaktgrisar per sugga till 16,7 stycken. Motsvarande siffra för år 2023 var

³ Alla uppgifter i detta stycke är hämtade från: Jordbruksverket (2023) Lantbrukets djur i juni 2023. Sveriges officiella statistik. Produktkod: JO0103

22,5 stycken. Det innebär en ökning med 35 procent eller nästan sex slaktgrisar per sugga.

1.2 Föreskriftsändringen 2017

Framtagande av nya föreskrifter

Baserat på resultaten av den forskningsstudie (se ovan) som gjorts på tidigare avvänjning och på den utvärdering som Jordbruksverket lät göra av studien, beslutade Jordbruksverket i januari 2017 att se över föreskrifterna som reglerar avvänjning för smågrisar. Syftet var att stärka konkurrenskraften för Sveriges grisföretagare med bibehållet gott djurskydd och god djurhälsa. Processen startades i januari 2017 och slutförs genom denna utvärdering. Föreskrifterna beslutades den 3 november 2017 och trädde i kraft den 1 december 2017.

Under framtagandet av föreskrifterna genomfördes samråd med de forskare som utvärderat den studie som Svenska Pig genomfört, samt med Gård & Djurhälsan, Lundens Djurhälsovård och Distriktsveterinärerna. Det genomfördes även samråd med branschorganisationen Sveriges Grisföretagare för att få in uppgifter om kostnaderna och hur eventuella ändringar skulle kunna fungera.

I utvärderingen av studien konstaterade forskarna vid SVA och SLU att:

”När det gäller kortare ditid anser vi att, eftersom avvikelser mot de ingående observationsparametrarna skall beivras, och situationen på sikt ev. förbättras, att en kortad ditid kan accepteras på ett sådant sätt att det motsvarar en medelavvänjningsålder om 28 dagar för en grisionsgrupp. Förutsättningen är att kontrollprogrammet tillämpas och att regelbunden uppföljning genomförs.”

Konsekvensutredning till föreskriftsändringen

När en myndighet tar fram föreskrifter eller allmänna råd ska de konsekvenser som bedöms uppstå av regeln redogöras för. I den konsekvensutredning som Jordbruksverket gjorde inför föreskriftsändringen för tidigare avvänjning bedömde vi att företagens lönsamhet och konkurrenskraft skulle kunna stärkas med bibehållet djurskydd och djurhälsa. Den ökande lönsamheten av regeländringen beräknades komma från att produktionen av antalet smågrisar per sugga och år skulle öka med ca en smågris. Detta skulle med dåtidens priser innebära en ökad intäkt för företagen på ca 350 kr per sugga och år, vilket för ett medelstort smågrisföretag med ca 200 suggor motsvarade ca 75 000 kr per år. Vi bedömde också att regeländringen genom en kortare omloppstid även kunde ge en ökad hållbarhet på suggorna, vilket i så fall även skulle minska kostnaderna för rekrytering av suggor.

Av konsekvensutredningen till föreskriftsändringen framgår att ca 90 procent av de 600 smågrisföretagen var anslutna till hälsoprogram. Kostnaderna för det var då föreskriftsändringen gjordes årligen mellan 10 000–15 000 SEK för ett normalstort smågrisföretag. Jordbruksverket bedömde dock att för de smågrisföretag som ville tillämpa en kortare avvänjningstid skulle denna kostnad komma att öka med ca 15 000–20 000 SEK då de skulle vara tvungna att ansluta sig till en utökad

hälsokontroll av smågrisar. När det gäller anslutningsgrad bedömde vi att ca 25 procent av smågrisföretagen skulle vara intresserade av att ansluta sig och tillämpa tidigare avvänjning. Det skulle motsvara 150 stycken eller ungefär 30–40 procent av den dåvarande svenska smågrisproduktionen.

Remissvar inför föreskriftsändringen

När förslag att ändra Jordbruksverkets föreskrifter har tagits fram skickas det alltid ut på extern remiss för att inhämta synpunkter. Ett stort antal synpunkter inkom gällande detta förslag och de flesta remissinstanser avstyrkte förslaget med hänvisning till risk för försämrad hälsa och djurvälstånd för smågrisarna. De befarade att detta skulle leda till en ökad antibiotikaanvändning och även ökad förekomst av multiresistenta bakterier i samhället. Flera remissinstanser framförde att den fältstudie av Svenska Pig som var en viktig grund för förslaget att ändra föreskriften inte var tillräckligt omfattande för att motivera en ändring. En del remissinstanser var dock positiva till förslaget och bedömde att förslaget sannolikt skulle öka välfärden för soggorna i landet och att de krav som ställdes som villkor för att tillåta den tidigare avvänjningen skulle säkra smågrisens välfärd och hälsa.

Efter genomgång och analys av remissvaren bedömde Jordbruksverket att förslaget skulle genomföras med endast smärre förändringar. De risker som framförts av en del remissinstanser bedömde vi hanterades och kompenseras genom de många extra krav som ställdes som villkor för att få använda denna möjlighet. Utifrån resultaten av fältstudien av Svenska Pig och sammanställningen av remissvaren bedömde vi att smågrisuppfödare skulle klara av en kortare avvänjningstid med bibehållen djurvälstånd och djurhälsa så länge som de villkor som ställdes i föreskriften efterlevdes och övervakades inom ramen för den organiserade hälsokontrollen.

Detta gällde särskilt uppföljning av läkemedelsanvändningen i den enskilda besättningen. Någon sådan organiserad hälsokontroll med särskild hälsokontroll av smågrisar som krävdes fanns emellertid inte när föreskriftsändringen gjordes. Därför behövde ett sådant kontrollprogram tas fram och godkännas av Jordbruksverket innan tidigare avvänjning av smågrisar kunde tillämpas.

1.3 Lagstiftning

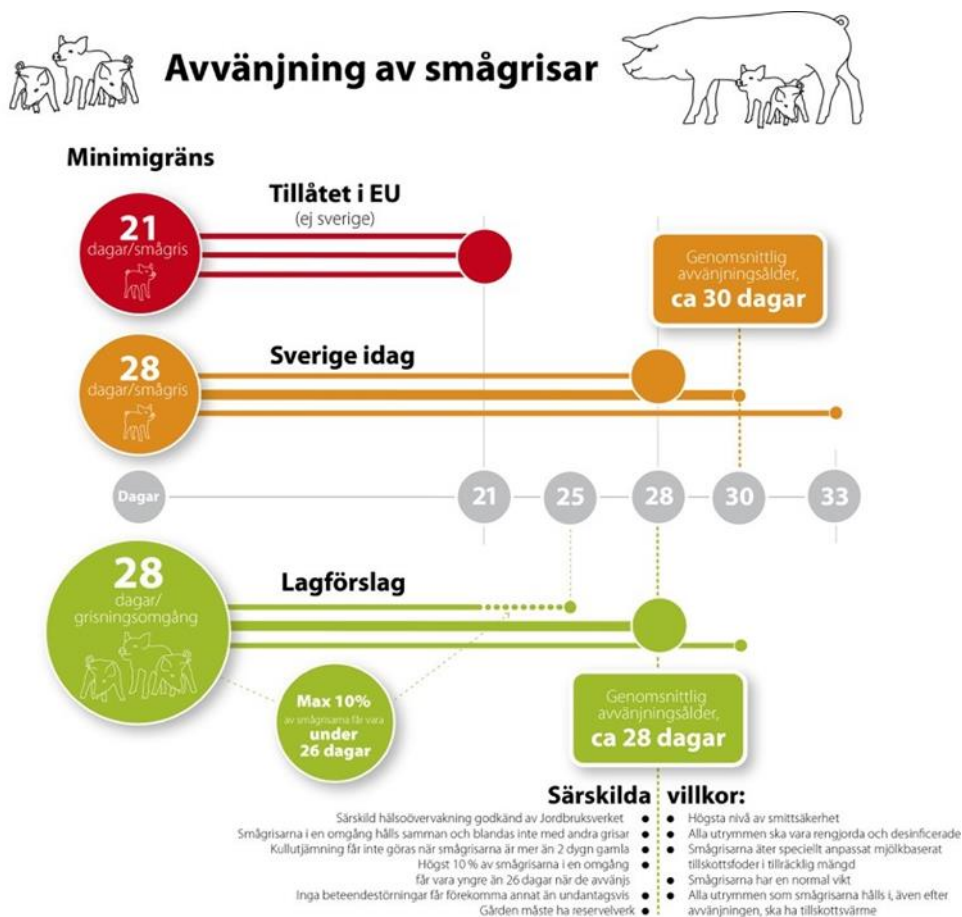
Regler i andra länder

I vissa delar av världen avväns smågrisarna redan efter 14 dagar. Inom EU regleras dock minsta avvänjningsålder i rådets direktiv 2008/120/EG av den 18 december 2008 om fastställande av lägsta djurskyddskrav vid svinhållning. I enlighet med detta tillämpar många EU-länder 21 dagar. Några länder utanför EU, bl.a. Island och Norge, har krav på att smågrisarna ska vara minst 28 dagar.

Tidigare svenskt regelverk

Kravet på att smågrisar inte får avvänsas förrän de uppnått fyra veckors ålder, och då ska ha vant sig vid tillskottsfoder, har gällt i Sverige sedan den 1 juli 1989. Detta

genom att kravet angavs i Lantbruksstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (LSFS 1989:20) om djurhållning inom lantbruket. För djurhållning i stallar som var i bruk innan detta datum gavs dock en övergångstid till utgången av år 1993. Det innebär sammanfattningsvis att kravet har gällt fullt ut i Sverige sedan den 1 januari 1994.

Figur 1 Infografik som förklarar föreskriftsändringen och som användes av Jordbruksverket i extern kommunikation i samband med att det nya regelverket infördes 2017.

Nuvarande svenska djurskyddsregler

Avvänjning vid 28, 26 eller 21 dagar?

Kravet på att smågrisar inte får avvänjas förrän de uppnått fyra veckors ålder och då ska ha vant sig vid tillskottsfoder gäller fortfarande. Förändringen som gjordes innebär dock att det från och med den 1 december 2017 blev möjligt att under särskilda villkor tillämpa en annan avvänjningstid för en hel grisningsomgång, det vill säga när man avvänjer en hel avdelning med suggor och smågrisar på samma gång.

Villkoren, det vill säga de krav som ställs för att få tillämpa en tidigare avvänjning finns listade nedan. I korthet handlar det om ett antal djurhälso- och djurvälståndskrav samt kravet att endast 10 procent av smågrisarna i en omgång får vara yngre än 26 dagar. Detta betyder att i en avdelning kommer medelåldern för alla smågrisar vara

runt 28 dagar när de avvänjs eftersom 90 procent av smågrisarna kommer vara 26 dagar eller äldre. Ingen smågris får heller vara yngre än 21 dagar när den avvänjs.

Att vänja av med en medelålder på 28 dagar bedömde forskarna som gjorde utvärderingen av fältstudien som möjligt med en bibehållen god djurvälstånd och god djurhälsa. Kritik har dock framförts från djurskyddsorganisationer att reglerna borde ha en undre gräns på 25 eller 26 dagar istället för 21 dagar. Jordbruksverkets bedömning är dock att även om det teoretiskt verkar möjligt att ha en medelavvänjningstid på 28 dagar genom att enbart acceptera avvänjning tre dagar under detta medelvärde så kan det i praktiken vara svårt att leva upp till. Det beror på att det finns en helt naturlig variation i hur länge en gris är dräktig.

Även med en god planering kan det vara svårt att i alla lägen hålla sig inom ett så kort tidsspänn och därför tillåts 21 dagar som absolut nedre gräns. När bindande lagstiftning införs behöver hänsyn tas till den variation som är biologiskt naturlig och marginalerna får inte vara så knappa att djurhållarna riskerar att bryta mot reglerna när de gjort allt de kan för att följa dem.

I detalj anger reglerna i 3 kap. 2 § Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:20) om grishållning⁴ följande:

2 § Smågrisar får inte avvänjas förrän de uppnått 28 dagars ålder och ska då ha vant sig vid tillskottsfoder. Smågrisar får dock avvänjas upp till sju dagar tidigare under förutsättning att samtliga punkter nedan är uppfyllda.

1. Besättningen är ansluten till en frivillig organiserad hälsokontroll med plan och riktlinjer som Jordbruksverket har godkänt med särskild hälsokontroll av smågrisar.
2. Besättningen är ansluten till det frivilliga biosäkerhetsprogrammet ”Smittsäkrad besättning gris” och är ansluten till nivå ”Spets” enligt programmets plan och riktlinjer.
3. Smågrisarna föds upp omgångsvis under digivningsperioden. Efter digivningsperioden flyttas de avvanda grisarna till en annan stallavdelning där de föds upp omgångsvis. Under dessa perioder blandas inte grisarna med grisar från andra djurgrupper.
4. De stallavdelningar som används för uppfödning enligt punkt 3 är tomma på djur i minst fem dygn mellan varje djuromgång samt är rengjorda och desinficerade innan en ny omgång djur sätts in.
5. Vid kullutjämning under digivningsperioden flyttas inte någon smågris till en smågriskull där smågrisarna är äldre än 2 dygn.
6. När smågrisarna avvänjs äter de speciellt anpassat tillskottsfoder i tillräcklig mängd. Tillskottsfodret ska vara mjölkbaserat.

⁴ Föreskrifterna i sin helhet finns tillgänglig på Jordbruksverkets webbplats:
<https://jvdoc.sharepoint.com/:b:/s/sjvfs/EYu-1InAIt5MukPJdNjJmX4BtZehEQTQyYYcZZm5yORbKA?download=1>

7. I varje djuromgång har högst 10 procent av smågrisarna en avvänjningsålder som understiger 26 dygn.
8. Vid avvänjningen har smågrisarna en för sin ålder normal vikt.
9. Efter avvänjning förekommer inga beteendestörningar så som flanksugning, eller svansbitning annat än undantagsvis.
10. De stallavdelningar som används för uppfödning enligt punkt 3 har anläggning för tillskottsvärme.
11. Reservverk finns på anläggningen.

Frivillig organiserad hälsokontroll

Bestämmelser om frivillig organiserad hälsokontroll finns i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2015:17) om frivillig organiserad hälsokontroll av husdjur⁵. I dagsläget har tre aktörer av Jordbruksverket godkända hälsoprogram med särskild hälsokontroll av smågrisar och det är Distriktsveterinärerna, Lundens Djurhälsa och Gård- och Djurhälsan. Det är dock bara de två sistnämnda som i dagsläget är aktiva och har anslutna besättningar till sina program. Innehållet i dessa program och hur de används framgår av bilaga 3 och 4.

Smittsäkrad besättning gris

Smittsäkrad besättning gris är ett kontrollprogram som har som mål att förbättra smittskyddet på svenska grsigårdar. Programmet fokuserar inte på ett enskilt smittämne utan ska förebygga och minska risken för att alla typer av smitta förs in till eller ut från grsigårdar, och sprids inom gården.

Programmet har två nivåer, varav den ena heter ”Grund” och den andra som är mer omfattande heter ”Spets”. Spets är den nivå som krävs för att en besättning ska uppfylla ett av kraven för att få möjlighet att avvänja tidigare än vid 28 dagars ålder. Anslutning till programmet sker i flera steg, och det ingår bland annat ett veterinärbesök då det upprättas en plan med åtgärder för att förbättra smittskyddet.

Anslutna gårdar har sedan regelbundna veterinärbesök där det bland annat görs kontroller av rutiner för inköp och försäljning av djur, smittskydd inom gården, kontakt med andra besättningar, samt hålls smittskyddsamråd innan eventuella ombyggnationer. Innehållet i dessa program och hur de används finns beskrivet på webbplatsen www.smittsäkra.se.

⁵ Föreskrifterna i sin helhet finns på Jordbruksverkets webbplats:

https://jvdoc.sharepoint.com/:b:/s/sjvfs/ERinJQch3ZxJhehsPI0rLT0B5U29_ucKsvoGiSIC4jRiPg?download=1

2 Metod

2.1 Uppgifter och statistik som samlats in

Denna utvärdering är baserad på uppgifter och data som samlats in av Gård & Djurhälsan och Lundens Djurhälsa under deras besättningsbesök i enlighet med den frivilliga organiserade hälsokontrollen, samt på resultatet från länsstyrelsernas kontrollrapporter. Uppgifter och data har därefter bearbetats, sammanställts och redovisats till Jordbruksverket 2017–2019, och under 2023. Produktionsdata från besättningar som använder tidigare avvänjning har anonymiserats genom att uppgifter om namn och besättningsstorleken på respektive besättning har uteslutits.

Uppgifter från djurhälsoveterinärerna

Under perioden 2017–2019 var antalet besättningar som vande av smågrisar tidigare nio stycken och uppgifter är insamlade av djurhälsoveterinärer från Gård och djurhälsan och Lundens Djurhälsovård. Produktionsuppgifterna som exempelvis tillväxt, dödlighet och läkemedelsanvändning har hämtats ur programmen Winpig och Cloudfarms, från journalföring på gård och läkemedelsförskrivningen. Dessa uppgifter har därefter bearbetats av djurhälsoveterinärerna som även sammanställt kontrollresultaten från de regelbundna hälsokontrollbesöken. Vid dessa besök kontrollerar djurhälsoveterinären att villkoren för att få avvänja tidigare uppfylls, detta innebär bland annat att det inte förekommer beteendestörningar bland smågrisarna så som svansbitning eller flanksugning. I bilaga 3 och 4 finns fullständig information om innehållet i dessa kontroller samt vilka bedömningskriterier som djurhälsoveterinärerna tillämpar vid kontrollerna.

Hälsokontrollbesöken av smågrisar sker minst fyra gånger per år, vilket innebär att ca 50 procent av de smågrisar som föds upp på ett år omfattas av denna kontroll. Produktionsuppgifter som rör år 2017 representerar de aktuella grisbesättningarnas resultat innan föreskriften ändrades och möjlighet till tidigare avvänjning blev möjligt, och uppgifterna för 2019 representerar resultaten när tidigare avvänjning införts och tillämpats. År 2018 var en övergångsperiod där grisbesättningarna succesivt började införa den tidigare avvänjningen och ställde om sin produktion. Respektive besättning kan alltså jämföras med sina egna resultat före (2017) och efter (2019) att tidigare avvänjning infördes.

Under våren 2023 sammanställdes kompletterande uppgifter för att få en tydligare bild av utfallet av smågrisarnas avvänjningsålder samt i vilken omfattning beteendestörningar förekommit. Dessa uppgifter kommer från kontrollresultaten av de 45 hälsokontrollbesök som djurhälsoveterinärerna från Gård och Djurhälsan genomförde under 2023.

Från länsstyrelsens djurskyddskontroller

När föreskriftsändringen gjordes 2017 utökades länsstyrelsens offentliga djurskyddskontroll till att också omfatta kontroll av att besättningar som praktiserar tidigare avvänjning följer de 11 villkor som anges i regelverket. Resultaten från länsstyrelsens kontroller är inkluderade i utvärderingen.

2.2 Information och analys av materialet

I arbetet med utvärderingen har Jordbruksverket även haft diskussions- och analysmöten med de djurhälsoveterinärer som har organiserad hälsokontroll med särskild hälsokontroll av smågrisar. Detta för att få en bild av hur de veterinärer som har hand om rådgivningen i dessa besättningar bedömer att det fungerar i jämförelse med de besättningar som inte vänjer av tidigare. Vid dessa möten har såväl produktionsresultat som djurvälstånd diskuterats och även den konsekvensutredning som gjordes vid föreskriftsändringen och hur väl de antaganden som då gjordes stämmer med dagens situation. Djurhälsoveterinärerna har också fått möjlighet att lämna synpunkter och inspel till utvärderingen.

2.3 Utvärderingens begränsningar

När man tittar på resultaten bör man komma ihåg att varje besättning är unik med sina egna förutsättningar. Detta är inte en forskningsstudie där besättningarna är slumpvis utvalda eller har valts ut för att vara så likartade som möjligt, utan en utvärdering av hur den tidigare avväjningen fungerat i praktiken hos de besättningar som har valt att vara anslutna under perioden december år 2017 - 2019. Man bör därför jämföra resultaten före och efter införandet på respektive besättning, men inte jämföra besättningarna med varandra. Man bör också komma ihåg att det finns många ytterligare faktorer som kan spela in och påverka resultatet, som inte har någon koppling till den tidigare avväjningen.

3 Resultat

3.1 Intresse från branschen

Anslutningsgrad till program för utökad hälsokontroll av smågrisar

I dagsläget (vintern 2024–25) är 19 grisbesättningar anslutna till något av de tre program som finns för utökad hälsokontroll av smågrisar. Anslutningsgraden har alltså ökat från de nio besättningar som valde att ansluta sig direkt när möjligheten till tidigare avvänjning infördes.

Inga besättningar har uteslutits ur programmen eller inte fått sin ansökan om anslutning godkänd. Däremot har ett antal potentiella besättningar som varit intresserade av att tillämpa tidigare avvänjning avstått från att ansöka. Detta eftersom de efter samråd med sina djurhälsoveterinärer har bedömt att de ännu inte har de förutsättningar som krävs.

Andel anslutna som tillämpar tidigare avvänjning

Alla besättningar som idag är anslutna till program för utökad hälsokontroll av smågrisar tillämpar möjligheten med tidigare avvänjning.

Av de besättningar som har anslutit sig till programmet för utökad hälsokontroll av smågrisar och provat att avvänja tidigare har endast två besättningar valt att gå ur och återgå till avvänjning vid minst 28 dagars ålder. Orsaken i dessa fall var att omläggningen till en mer intensiv produktion med tätare grisningar inte passade besättningarnas produktionsinriktning eller arbetsmässiga förutsättningar.

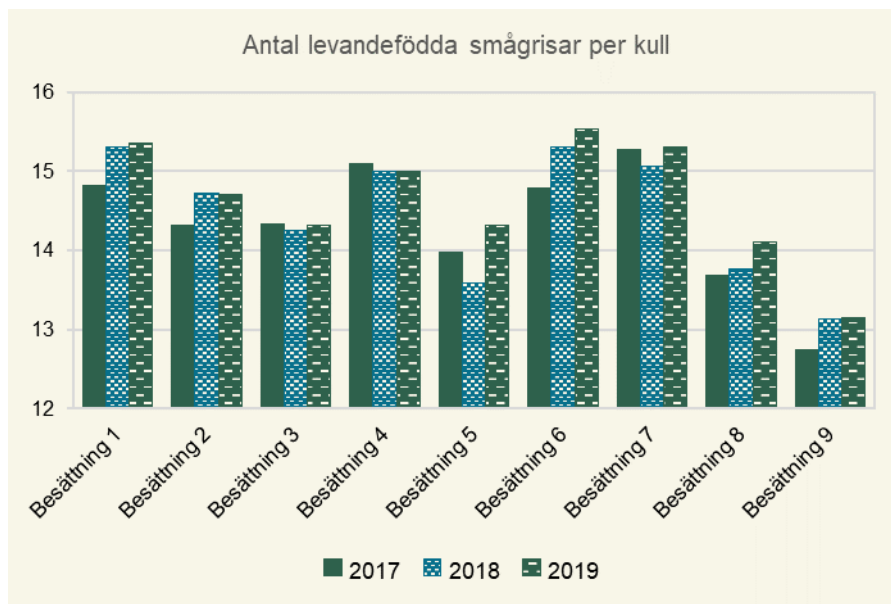
Besättningsstorlek

De besättningar som är anslutna till program för utökad hälsokontroll av smågrisar och tillämpar tidigare avvänjning har i dagsläget i genomsnitt ca 645 suggor. Antalet varierar dock stort mellan besättningarna. Det totala antalet suggor som hålls på dessa besättningar är 12 253 stycken. Detta kan jämföras med att det totala antalet suggor och gyltor som hölls i Sverige i 2023 var 111 140. Den absoluta majoriteten av svenska smågrisar föds alltså fortfarande upp i besättningar som inte tillämpar tidigare avvänjning.

3.2 Djurvälståndresultat 2017–2019

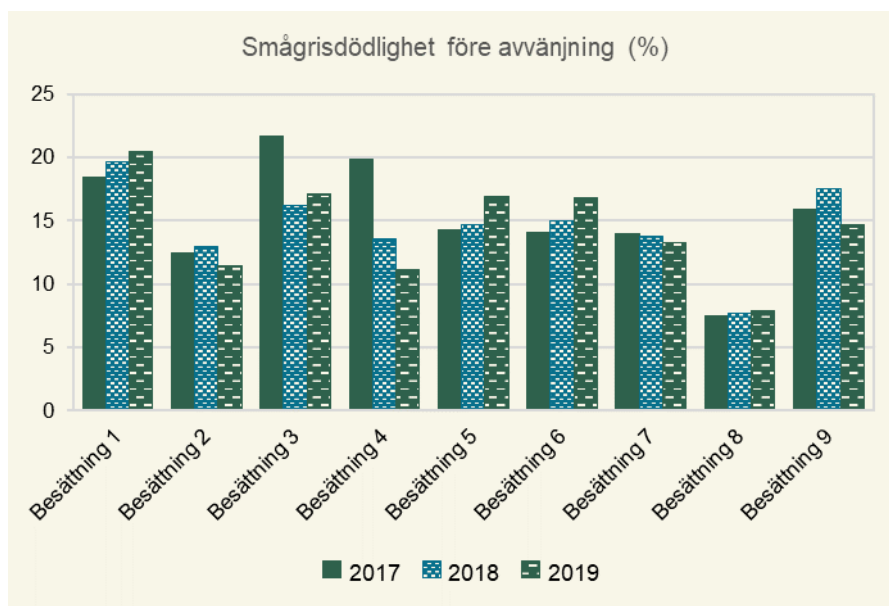
Smågrisdödlighet

Antalet levandefödda smågrisar per kull hos de nio besättningarna som ingick i utvärderingen 2017–2019 hade i genomsnitt ökat något från 2017 då den var 14,3 till 14,6 år 2019. För en bild av förändringen före och efter införandet av tidigare avvänjning i respektive besättning se Figur 2.

Figur 2 Diagram över genomsnittligt antal levandefödda smågrisar per kull och besättning. Staplarna för 2017 representerar innan införandet av tidig avvänjning och staplarna för 2019 representerar efter införandet.

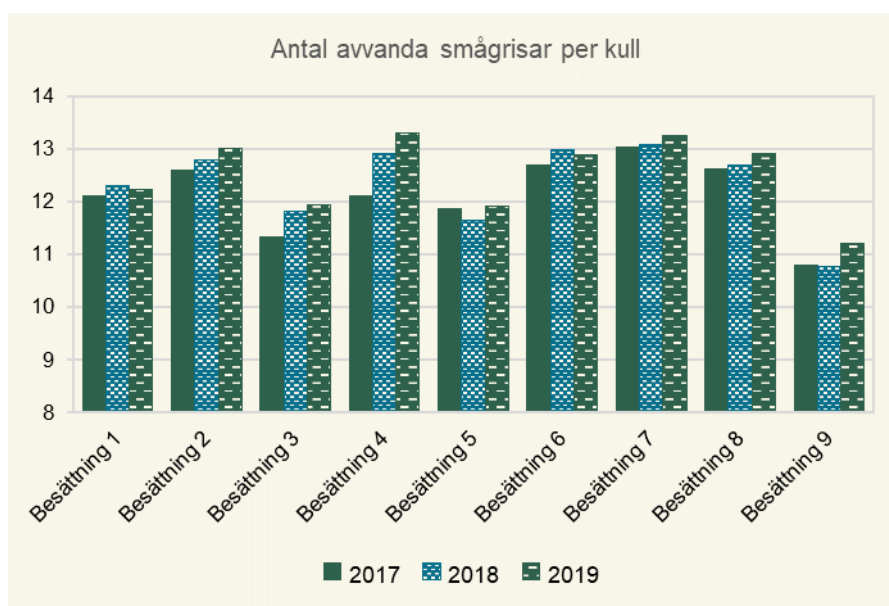
Smågrisdödligheten tiden mellan födsel och avvänjning hos de nio besättningarna minskade i genomsnitt med en procent mellan 2017 och 2019. År 2017 var den 15,4 procent och år 2019 hade den minskat till 14,4 procent. För en bild av förändringen före och efter införandet av tidigare avvänjning på respektive besättning se Figur 3. Jämfört med årsmedeltalen för smågrisproduktion för alla svenska besättningar som använder PigWin Sugg och WinPig Sugg hade de aktuella besättningarna låg dödlighet både före och efter införandet av tidig avvänjning. Den genomsnittliga motsvarande smågrisdödligheten för alla dessa besättningar låg år 2017 på 16,9 procent och 2019 på 17,7 procent.

Figur 3 Diagram över genomsnittlig smågris dödlighet i procent före avvänjning per besättning. Staplarna för 2017 representerar innan tidig avvänjning och staplarna för 2019 representerar efter införandet.

Avvanda smågrisar

Antalet avvanda smågrisar per kull hos de nio besättningarna ökade med i genomsnitt 0,4 smågrisar mellan år 2017 och år 2019. År 2017 var antalet avvanda 12,1 stycken och år 2019 var antalet 12,5 stycken.

Figur 4 Diagram över antalet avvanda smågrisar per kull och besättning. Staplarna för 2017 representerar innan införandet av tidig avvänjning, och staplarna för 2019 representerar efter införandet.

Förekomst av onormala beteenden

Vid de regelbundna besättningsbesök som ingår i den utökade hälsokontrollen registrerar veterinären tecken på onormala beteenden hos de avvanda smågrisarna. De tittar både efter själva beteendet bland grisarna och efter tecken som tyder på att onormalt beteende förekommer, som exempelvis sår eller skador.

De beteenden som ingår i kontrollen och registreras är flanksugning, svansbitning, beteendeorsakade öronsår och onormalt liggbeteende. För att en avvikelse ska noteras vid kontroll krävs en förekomst på över en procent hos smågrisarna för någon av de tre första beteendena eller beteendekonsekvenserna. För onormalt liggbeteende krävs att grisarna uppvisar onormalt liggbeteende (ligger på varandra) i mer än 20 procent av boxarna.

Resultat 2017–2019

Under 2017–2019 gjordes inom ramen för den utökade hälsokontrollen 53 kontroller i anslutna besättningar, vilket innebär att 50 procent av alla de smågrisar som omfattades av tidigare avvänjning kontrollerades. Vid dessa kontroller noterades inte vid något tillfälle onormala beteenden i en omfattning som överskred de fastställda gränsvärdena.

Resultat 2023

Under år 2023 samlades kompletterande uppgifter in från den utökade hälsokontrollen från 45 olika besättningsbesök. En sammanställning av resultaten från dessa kontroller finns i bilaga 2. Statistik från dessa kontroller visar bland annat att förekomsten av flanksugning och beteendeorsakade öronsår hos de avvanda grisarna var under de fastställda gränsvärdena (en procent) vid samtliga kontrollbesök.

När det gäller förekomsten av svansbitning var förekomsten under en procent vid 44 kontrollbesök. Vid ett av kontrollbesöken var förekomsten av svansbitning något högre. I det fallet förekom svansbitning på mellan 1–4 procent av grisarna i samma uppfödningsomgång, eller hade det förekommit på mellan 1–2 procent av grisarna men under upprepade omgångar.

Gällande liggbeteendet efter avvänjning så låg grisarna på varandra i fler än 20 procent av boxarna vid ett av de 45 kontrollbesöken. Vid tre av kontrollbesöken förekom det mindre avvikelser när det gäller liggbeteende efter avvänjning och vid ett kontrollbesök kontrollerades inte detta. Vid de resterande 40 kontrollbesöken sågs normalt liggbeteende hos grisarna.

Tabell 2 Tabellen visar registreringar av oönskade beteenden eller konsekvensen av sådana under 45 stycken kontrollbesök genomförda år 2023.

Beteende	Ingen avvikelse	Mindre avvikelse	Större avvikelse
Flanksugning	100 %	0 %	0 %
Öronsår	100 %	0 %	0 %
Svansbitning	98 %	2 %	0 %
Liggbeteende	91 %	7 %	2 %

Antalet brister som registreras i den utökade hälsokontrollen av smågrisar är mycket låg. Den vanligaste bristen är att smågrishörnan har för låg temperatur. Det ska vara mer än 30 grader C i minst 75 procent av boxarna, och aldrig under 28 grader C för att kontrollen ska vara genomförd utan att brist noteras. Statistik från de 45 kontrollbesök som gjordes under år 2023 visar att detta krav inte uppfylls fullt ut i ca 30 procent av kontrollerna.

Tabell 3 Tabellen visar registreringar av temperatur i smågrishörnan under 45 stycken kontrollbesök genomförda år 2023.

Ingen avvikelse	Mindre avvikelse	Större avvikelse
70 %	18 %	12 %

Vad som bedöms vara "Mindre avvikelse" respektive "Större avvikelse" framgår av bilaga 4 (Checklista Utökad hälsokontroll).

Antal digivningsdagar

Vid de regelbundna besättningsbesöken som ingår i den utökade hälsokontrollen följer veterinären alltid upp om besättningen följer reglerna kring minsta antal digivningsdagar. Detta sker genom bedömning av produktionssystemet och verifieras mot den information som finns om varje sugga på suggkorten.

Den information som finns tillgänglig i produktionsuppföljningssystemen från besättningar som praktiserar tidigare avvänjning rör antal dagar som suggan ger di innan hon avvänjs från sina smågrisar. Dessa uppgifter motsvarar inte alltid antalet digivningsdagar för smågrisarna, då dessa av flera olika anledningar kan dia längre än modersuggan ger di. Det beror till exempel på att om suggan av någon anledning blivit sjuk eller skadad och inte längre kan ge di flyttas smågrisarna till amsuggor. Detta avspeglas tydligt i statistiken där några besättningar har en hög andel suggor med lågt antal digivningsdagar (se bilaga 1).

Vid de 45 utökade hälsokontroller som genomfördes under 2023 har djurhälsoveterinärerna vid ett tillfälle noterat "större avvikelse" genom att smågrisar har avvants innan de uppnått 21 dagars ålder. Vid fem tillfällen noterades "mindre avvikelse" genom att 10 – 30 procent av smågrisarna var mellan 21–25 dagar gamla vid avvänjning. Vid resterande 39 tillfällen noterades inte någon avvikelse alls vad gäller smågrisarnas avvänjningsålder. Det innebär att efterlevnaden vad gäller smågrisarnas avvänjningsålder generellt är god men att det i några fall har förekommit brister.

Tabell 4 Tabellen visar registreringar av smågrisarnas avvänjningsålder under 45 stycken kontrollbesök genomförda år 2023.

Avvänjningsålder	Ingen avvikelse	Mindre avvikelse	Större avvikelse
< 21 dagar	98 %	(ej aktuell)	2 %
21 – 25 dagar	87 %	11 %	0 %

3.3 Resultat från länsstyrelsens kontroll

Resultatet från länsstyrelsernas djurskyddskontroller visar inte på några brister när det gäller att avvänja smågrisar tidigare än vid 28 dagars ålder. Denna kontrollpunkt har funnits med sedan december 2017 då det blev tillåtet att under vissa förutsättningar få avvänja en viss andel av smågrisarna tidigare än vid 28 dagars ålder.

Det som kontrolleras är att samtliga villkor uppfylls, dvs till exempel att smågrisarna inte avvänjs tidigare än tillåtet eller uppvisar tecken på onormala beteenden. Kontrollstatistiken visar att det från december 2017 till och med 2023 har gjorts sammanlagt 251 kontroller av denna kontrollpunkt utan att någon brist har konstaterats vid något av dessa kontrolltillfällen. Denna statistik indikerar alltså att efterlevnaden av kraven är mycket god.

3.4 Smittskydd och djurhälsa

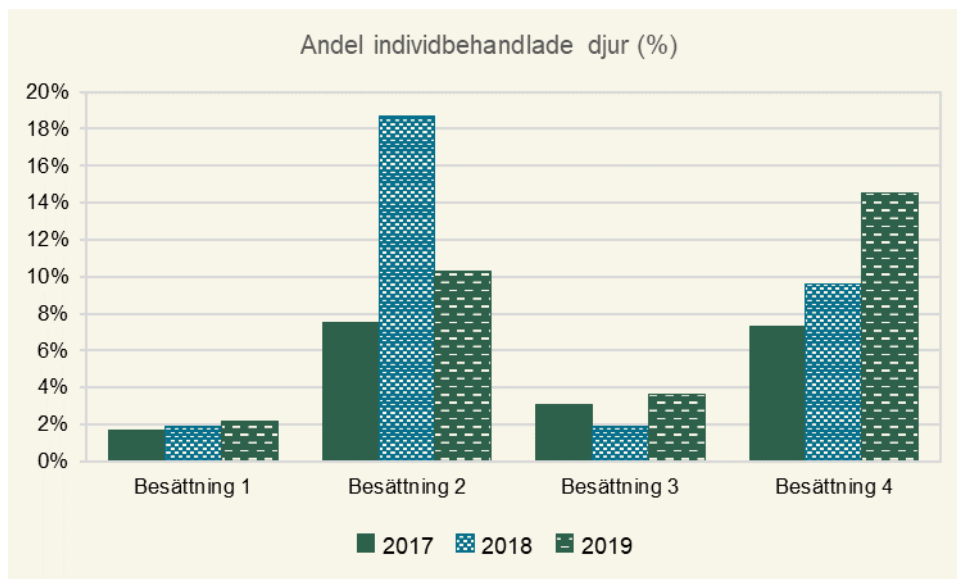
Anslutning till "Spets" i Smittsäkrad Besättning Gris

Anslutning till nivå Spets (se avsnitt 1.3) är ett krav för att få avvänja tidigare, men frivilligt vid avvänjning vid 28 dagars ålder. Djurhälsoveterinärerna menar att i flera fall har möjligheten att få avvänja tidigare varit helt avgörande för att besättningarna har tagit beslut att höja sig till nivå Spets istället för Grund, vilket har resulterat i förbättrat smittskydd.

Läkemedelsanvändning och veterinärbehandlingar

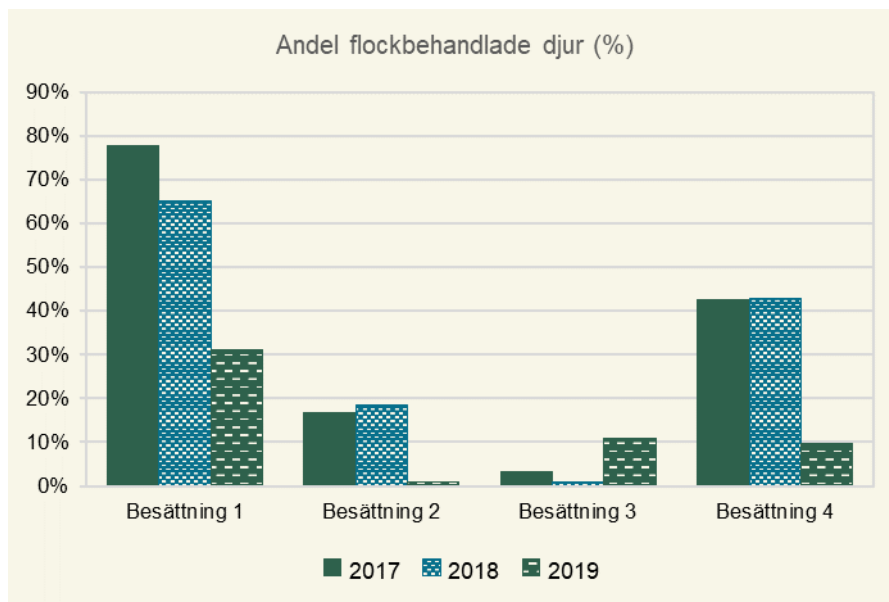
Läkemedelsanvändningen har generellt minskat i de besättningar som valt att börja uppfylla de 11 extra villkor som krävs för att få avvänja smågrisar tidigare. Under denna punkt redovisas dock endast data från 2017, 2018 och 2019 från fyra besättningar (för övriga besättningar där mätningen omfattat andra tidsperioder, se bilaga 1).

Istället för att behandla på flocknivå har djur som behövt antibiotika behandlats på individnivå. Hos de fyra besättningar som redovisat data för helår 2017, 2018 och 2019 har andelen individbehandlingar i genomsnitt ökat från 5 procent år 2017 till 8 procent år 2019.

Figur 5 Diagrammet visar andelen djur som individbehandlats med antibiotika (%) per besättning. Staplarna för 2017 representerar innan införandet av tidig avvänjning och staplarna för 2019 representerar efter införandet.

Andelen djur som flockbehandlats med antibiotika hos de fyra besättningarna har samtidigt minskat med i genomsnitt från fyra procent år 2017 till en procent år 2019. Detta är positivt eftersom mängden antibiotika som används blir betydligt lägre vid behandling på individnivå jämfört med om hela flocken ges antibiotika.

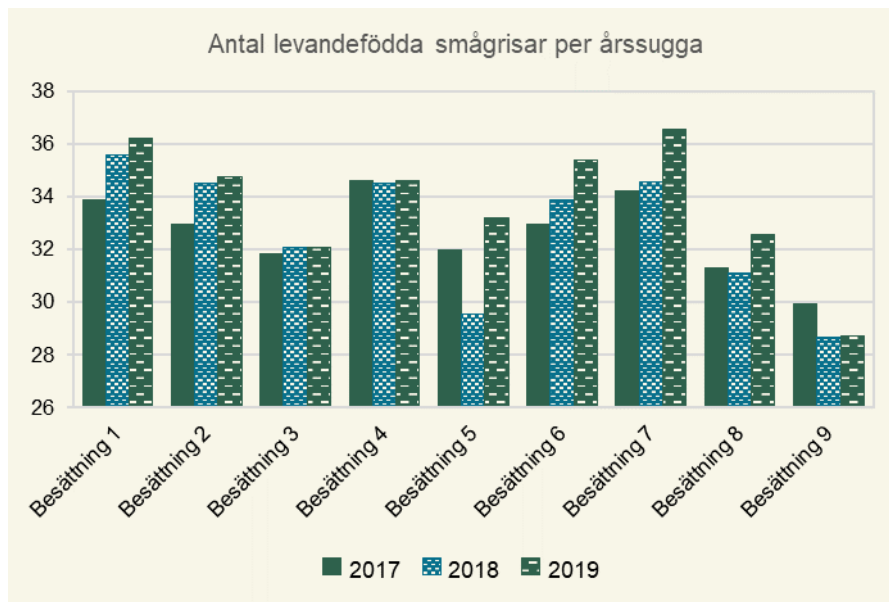
Figur 6 Diagrammet visar andelen djur som flockbehandlats med antibiotika (%) per besättning. Staplarna för 2017 representerar innan införandet av tidig avvänjning och staplarna för 2019 representerar efter införandet.

Att behandla djur på individnivå och inte hela grupper minskar alltså den totala antibiotikaanvändningen. I en av besättningarna (besättning 3) ökade dock flockbehandlingarna under 2019. Enligt veterinären i den besättningen berodde det på att man försökt fasa ut användningen av zinkoxid, och inte på den tidigare avvänjningen i sig.

3.5 Konkurrenskraft

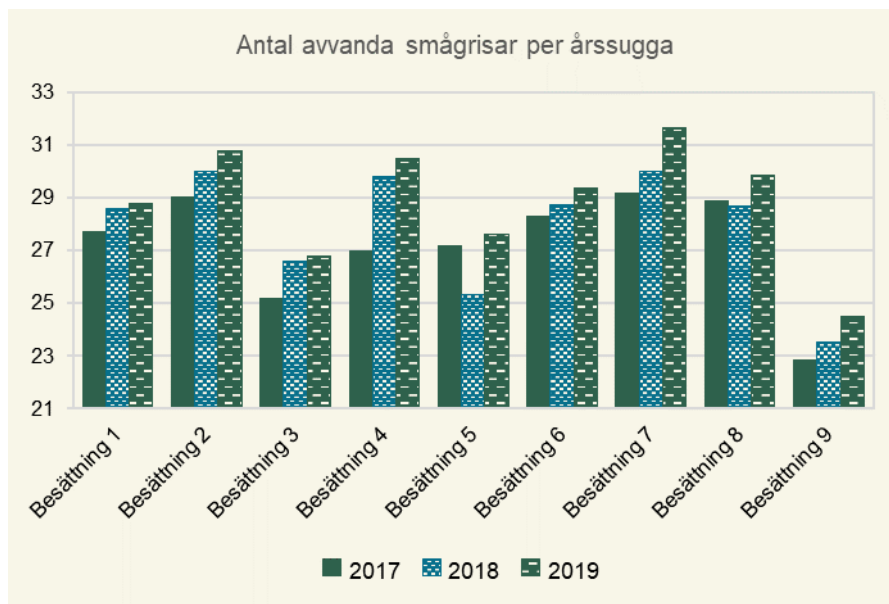
Antalet levandefödda och avvanda smågrisar per sugga och år

Antalet levandefödda smågrisar per årssugga hos de nio besättningar som ingår i utvärderingen har i genomsnitt ökat från 33 stycken år 2017 till 34 stycken år 2019.

Figur 7 Diagrammet visar antal levandefödda smågrisar per årssugga per besättning. Staplarna för 2017 representerar innan införandet av tidig avvänjning, och staplarna för 2019 representerar efter införandet.

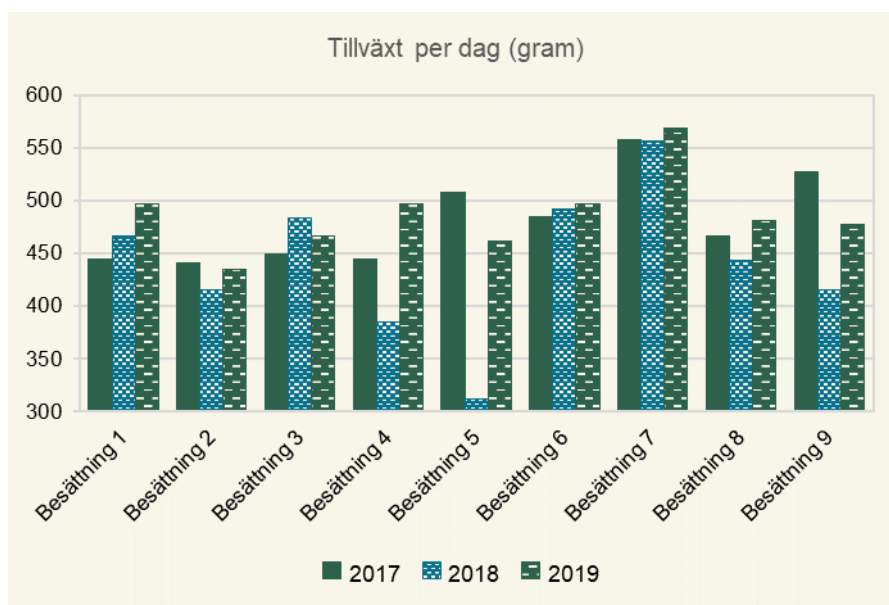
Antalet avvanda smågrisar per årssugga hos de nio besättningar som ingår i utvärderingen har i genomsnitt ökat från 27 stycken år 2017 till 29 stycken år 2019. För en bild av förändringen före och efter införandet av tidigare avvänjning i respektive besättning se Figur 8 nedan.

Figur 8 Diagrammet visar antal avvanda smågrisar per årssugga per besättning. Staplarna för 2017 representerar innan införandet av tidig avvänjning, och staplarna för 2019 representerar efter införandet.

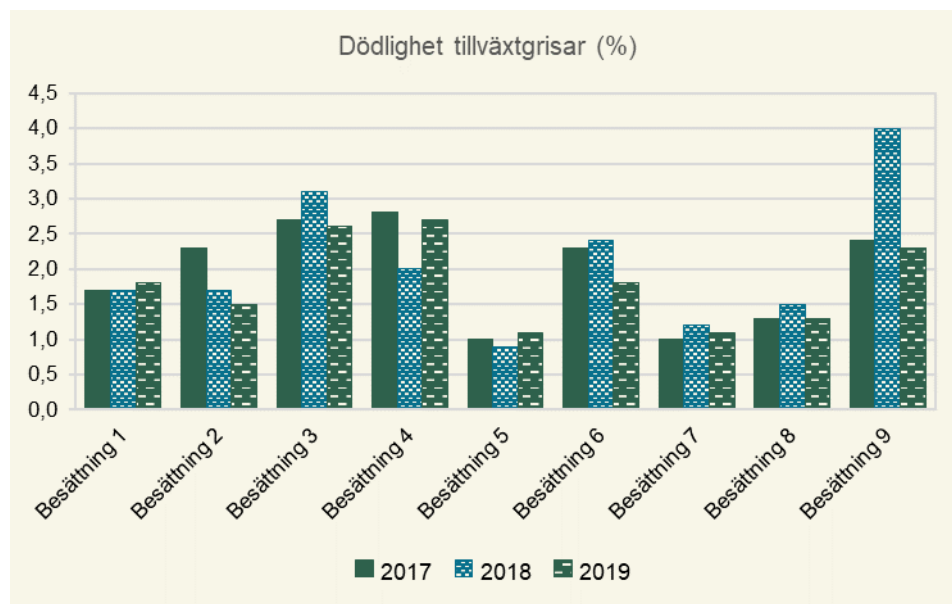
Tillväxten på grisarna efter avvänjning

Tillväxten (gram) per dag hos grisarna efter avvänjning hos de nio besättningar som ingår i utvärderingen har generellt ökat, se bilaga 1. Observera dock att besättningarna inte kan jämföras sinsemellan då de använt olika mätmetoder (antal gånger, olika stickprov etc.). För en bild av förändringen före och efter införandet av tidigare avvänjning i respektive besättning se Figur 9 nedan.

Figur 9 Diagrammet visar tillväxt per dag (gram) hos grisarna efter avvänjning per besättning. Staplarna för 2017 representerar innan införandet av tidig avvänjning, och staplarna för 2019 representerar efter införandet.

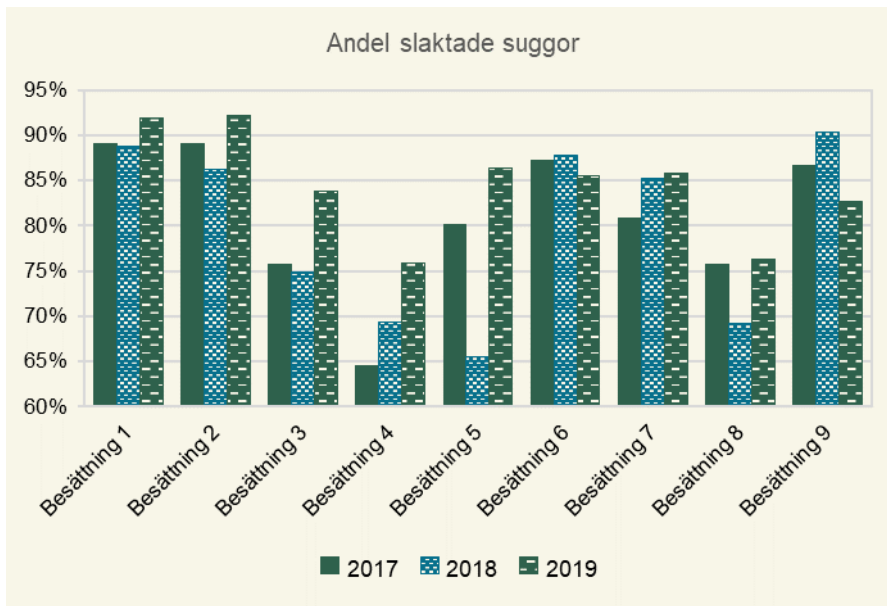
Dödligheten hos tillväxtgrisar hos de nio besättningar som ingår i utvärderingen har i genomsnitt minskat från 1,9 procent år 2017 till 1,8 procent år 2019 (se figur 10 nedan).

Figur 10 Diagrammet visar dödlighet (%) hos tillväxtgrisar per besättning. Staplarna för 2017 representerar innan införandet av tidig avvänjning, och staplarna för 2019 representerar efter införandet.

Suggornas hållbarhet

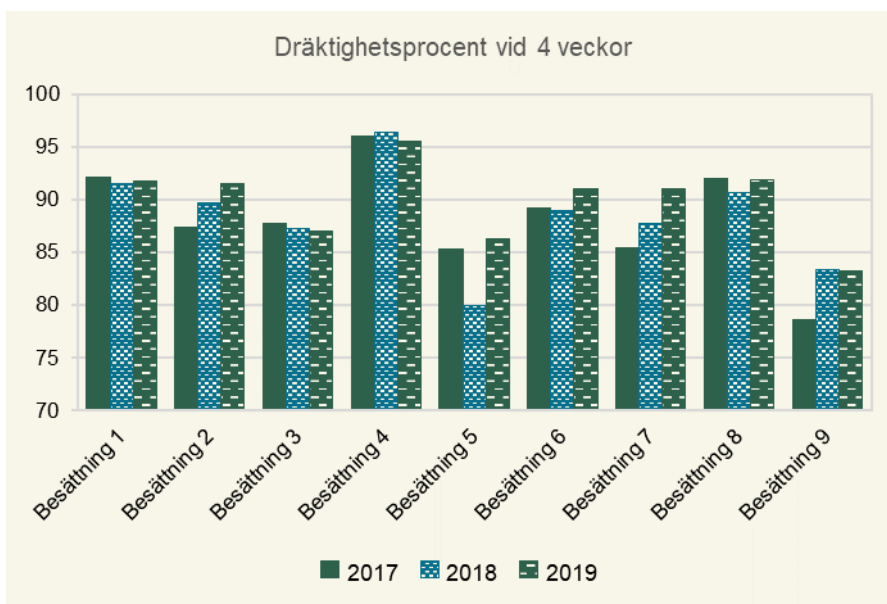
Andelen slaktade suggor hos de nio besättningar som ingår i utvärderingen har i genomsnitt ökat från 81 procent år 2017 till 85 procent år 2019. En hög andel suggor som kan skickas till slakt är positivt då det visar att de är friska och inte behöver avlivas i förtid. Suggor som är sjuka eller skadade kan inte slaktas utan avlivas istället i besättningen. För en bild av förändringen före och efter införandet av tidigare avvänjning på respektive besättning (se Figur 11).

Figur 11 Diagrammet visar andel slaktade suggor per besättning. Staplarna för 2017 representerar innan införandet av tidig avvänjning, och staplarna för 2019 representerar efter införandet.

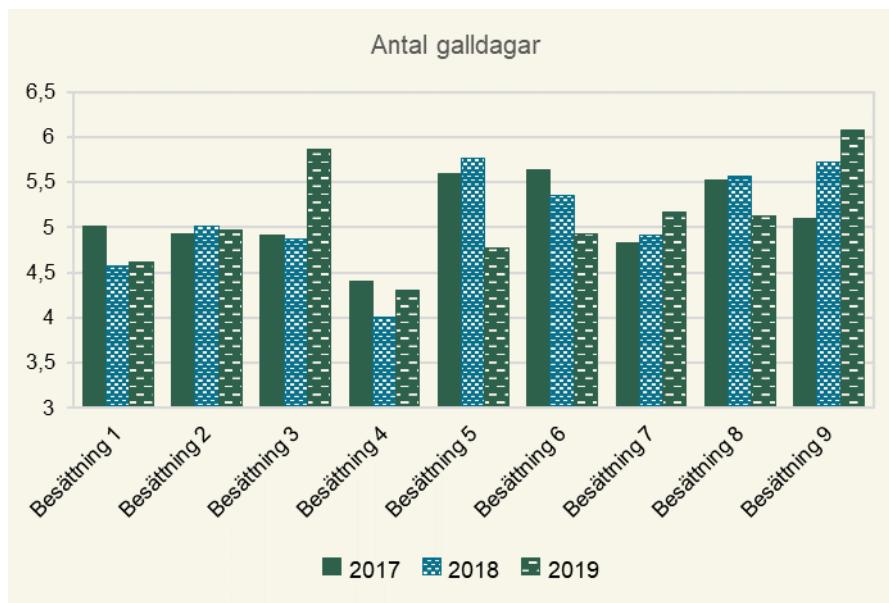
Dräktighetsprocent

Dräktighetsprocenten vid fyra veckor hos de nio besättningarna som ingår i utvärderingen har i genomsnitt ökat från 88 procent år 2017 till 90 procent år 2019 (se Figur 12 nedan).

Figur 12 Diagrammet visar dräktighetsprocent vid 4 veckor per besättning. Staplarna för 2017 representerar innan införandet av tidig avvänjning, och staplarna för 2019 representerar efter införandet.

Antalet galldagar, det vill säga antal dagar från avvänjning till betäckning, hos de nio besättningar som ingår i utvärderingen har i genomsnitt legat oförändrat på 5,1 dagar. För en bild av förändringen på respektive besättning före och efter införandet av tidigare avvänjning på respektive besättning se Figur 13.

Figur 13 Diagrammet visar antal galldagar per besättning. Staplarna för 2017 representerar innan införandet av tidig avvänjning, och staplarna för 2019 representerar efter införandet.

Uppföljning av konsekvensutredningen

Inom processen att genomföra föreskriftsändringen för tidigare avvänjning genomfördes en konsekvensutredning. I denna gjordes bedömningar kring vilken effekt ändringen skulle ha på företagets lönsamhet och konkurrenskraft. Som en del i denna utvärdering av har vi i Tabell 5 analyserat hur väl de antaganden som gjordes vid denna tidpunkt stämmer med dagens situation.

Tabell 5 Jämförelse av antaganden i konsekvensutredningen och kommentarer om dagens situation.

Antaganden från konsekvensutredningen	Kommentarer
Ca 25 procent smågrisföretagen uppskattas vilja tillämpa en kortare avvänjningstid, d.v.s. ca 150 stycken vilket motsvara ungefär 30–40 procent av den svenska smågrisproduktionen.	I dagsläget är det 15–20 procent av besättningarna som tillämpar tidigare avvänjning, men antalet ökar. En av anledningarna till att tillämpningen gått långsammare än förväntat är troligen kopplat till svårigheter kring utfasningen av zinkanvändning vid avvänjning som skett parallellt.
Grisföretag som väljer att tillämpa de nya möjligheter som föreskrifterna erbjuder kan stärka sin konkurrenskraft genom en förbättrad lönsamhet.	Denna uppskattning stämmer med dagsläget. Inkomsterna har ökat (fler smågrisar per sugga och år samt fler suggor till slakt istället för avlivning) och kostnaderna har minskat (bl.a. för läkemedel och veterinärbehandlingar).

Antaganden från konsekvensutredningen	Kommentarer
Lönsamhet och konkurrenskraft ska kunna stärkas genom att antalet smågrisar per sugga och år bör kunna ökas med ca 1 smågris.	Regeländringen har resulterat i en större ökning i antal smågrisar per sugga och år än uppskattat. Lönsamheten och konkurrenskraften bör därför ha ökat.
Ökad intäkt för dessa företag med ca 350 kr/sugga/år	Dagens prisnivå skiljer sig mot den år 2017 när konsekvensutredningen gjordes. Bruttointäkten är idag 850–900 kr per smågris, plus att t.ex. minskad läkemedelsanvändning har lett till minskade kostnader och att fler suggor skickas till slakt istället för avlivas på besättningen. Den ökade inkomsten per sugga och år för besättningar som avvänjer tidigare är alltså betydligt större än den uppskattning som gjordes i konsekvensutredningen, även justerat för dagens prisnivå.
Inte uteslutet att regeländringen även kan ge en ökad hållbarhet på suggorna, vilket i så fall även minskar kostnaderna för rekrytering av suggor.	Regeländringen har gett en tydlig ökad hållbarhet på suggorna. Detta syns t.ex. i att antalet suggor som går till slakt istället för att avlivas har ökat.
För de smågrisföretag som vill tillämpa en kortare avvänjningstid kommer hälsoprogramskostnaden att öka med ca 15 000–20 000 SEK.	De extra kostnaderna för smågrisföretagen för att vara anslutna till hälsoprogrammet för utökad kontroll av smågrisar är i dagsläget betydligt lägre (ca hälften mot uppskattningen i konsekvensutredningen).

4 Diskussion

4.1 Har ändringen av avvänjningsålder påverkat djurskydd och djurhälsa?

Jordbruksverkets beslut 2017 att under vissa villkor tillåta en tidigare avvänjning av smågris väckte starka reaktioner i samhället. Många var oroliga för att förändringen skulle leda till en sämre djurhälsa och djurvälstånd, och att följden skulle bli en ökad antibiotikaanvändning och fler beteendestörningar. Hur och när man vänjer av smågrisar från suggan har stor påverkan på grisens välfärd och hälsa, så synen att avvänjning är ett kritiskt moment under uppfödningen delar vi fullt ut med de som uttryckte oro inför förändringen. Vår bedömning var dock då som nu att ålder är en av flera viktiga faktorer som påverkar smågrisens välfärd och hälsa, och genom de 11 extra krav som vi ställde som villkor bedömde vi att både hälsa och välfärd kunde säkras. Vi bestämde dock också att detta var något som vi skulle följa upp efter ett antal år för att utvärdera om vår bedömning var korrekt.

Positiv effekt på djurhälsa och djurvälstånd

Även om underlaget till denna utvärdering är begränsat och ingen vetenskaplig forskningsstudie har gjorts på området, så pekar inga uppgifter på någon negativ effekt på djurhälsa eller djurvälstånd som en följd av vår föreskriftsändring. Tvärtom visar resultaten inom vissa områden på positiva effekter i form av bättre tillväxt, färre flockbehandlingar med antibiotika och högre överlevnad bland smågrisarna. Denna positiva effekt bedömer vi dock inte är kopplad till avvänjningstiden i sig, utan är sannolikt ett resultat av att besättningarna följer de 11 extra villkor som krävs för att få vänja av tidigare. Dessa villkor inkluderar exempelvis krav på laktosbaserat foder, extra skötsel och tillsyn och inte minst att de är anslutna till den organiserade hälsokontrollen med särskild hälsokontroll av smågrisar. Anslutna besättningar måste exempelvis ha rutiner och en utarbetad handlingsplan för smågrisar som inte kan avvänjas på normalt sätt, vilket ibland saknas hos andra besättningar. Dessutom innebär den kontinuerliga uppföljningen som sker inom ramen för den organiserade hälsokontrollen att problem och brister upptäcks tidigt och därför snabbt kan rättas till vilket är viktigt för djurvälstånd och djurhälsa.

Mycket få fall av beteendestörningar

Det fanns farhågor om att föreskriftsändringen skulle leda till en sämre djurvälstånd i form av fler beteendestörningar hos smågrisar. Detta kan vi inte se i rapporteringarna från veterinärerna eller i diskussioner med dem. Resultatet visar på enstaka fall där svansbitningar överstiger en procent (ett fall 1–4 procent) och förekomsten av flanksugning och öronsår hos de avvanda grisarna var under en procent vid samtliga kontrollbesök. Inte heller länsstyrelsernas kontroller visar på någon förändrad förekomst av beteendestörningar efter att tidigare avvänjning infördes. Att vissa smågrisar har en något kortare tid tillsammans med suggan verkar enligt de uppgifter vi fått in inte ha lett till ökad förekomst av stereotypier eller andra onormala beteenden i form av exempelvis flanksugning eller svansbitning.

Suggans hull och kondition

När det gäller suggans välfärd fanns en förväntan att suggans hull och kondition skulle förbättras av en kortare digivningsperiod. Någon data för att bekräfta eller motsäga detta har vi dock inte kunnat samla in till denna utvärdering. Vi kan dock konstatera att fler suggor skickas till slakt i stället för att avlivas på gården. Detta kan indikera att fler suggor är i bättre skick än tidigare och därför kan transporteras till slakt istället för att bli avlivade på gården.

Minskad användning av antibiotika

En av farhågorna som fördes fram i samband med förändringen av föreskriften var att den kunde leda till en sämre djurhälsa med en ökad antibiotikaanvändning som följd. Detta ser vi inga tecken på utifrån de rapporter och uppgifter som vi fått från djurhälsoveterinärerna. Tvärtom visar dessa att när det gäller antibiotikaanvändningen så har antalet flockbehandlingar minskat och enskilda djur har istället behandlats individuellt. Detta gör att den totala mängden antibiotika som använts har minskat vilket är positivt.

Sammantagen bild av påverkan på djurskydd och djurhälsa

Sammantaget bedömer vi att föreskriftsändringen har bidragit till bättre tillväxt, färre flockbehandlingar med antibiotika och högre överlevnad bland smågrisarna. Det verkar inte heller ha lett till ökad förekomst av stereotypier eller andra onormala beteenden i form av exempelvis flanksugning eller svansbitning.

4.2 Har förändringen lett till ökad lönsamhet?

Fler smågrisar, högre överlevnad och bättre tillväxt

Då föreskriftsändringen beslutades uppskattade vi att förändringen skulle leda till en ökning i produktion på cirka en smågris mer per sugga och år eftersom antalet grisningar per sugga och år ökar. Resultatet från de undersökta besättningarna visar dock på en större ökning än så och i genomsnitt avväns två smågrisar fler per sugga och år jämfört med innan ändringen. Resultatet visar också att tillväxten hos smågrisarna efter avvänjningen i genomsnitt ökade mellan 2017 och 2019 i de undersökta besättningarna och att smågrisdödligheten minskade med i genomsnitt en procent.

Hela denna positiva effekt kan dock inte tillskrivas föreskriftsändringen eftersom det samtidigt har pågått ett avelsarbete inom grisproduktionen för att få fram fler levandefödda och bättre tillväxt hos grisarna. Mellan åren 2017 och 2019 hade också de undersökta besättningarna en ökning i antal levandefödda smågrisar på i genomsnitt en smågris per sugga och år. Vår beräkning att ändringen skulle leda till cirka en smågris mer per sugga och år kan därför ha varit en god uppskattning.

Ökningen i intäkt uppskattade vi vid ändringen till 350 kr per sugga och år. Prisnivån skiljer sig idag från den som var 2017 och bruttointäkten är idag mellan 850 till 900 kr per smågris. En minskad användning av läkemedel och ökade inkomster i form av att fler suggor skickas till slakt istället för att avlivas på gård

gör dock att intäkten blir större även när man justerat för dagens prisnivå. Kostnaden för att vara ansluten till hälsoprogrammet för utökad kontroll har också visat sig vara lägre än beräknat och ligger idag på ca hälften av de 15–20 000 kr som vi beräknade. Sammantaget bedömer vi att föreskriftsändringen har bidragit till en ökad lönsamhet för de som valt att vänja av smågrisar tidigare.

4.3 Hur väl efterlevs reglerna?

Resultatet från länsstyrelsernas djurskyddskontroller visar inte på några brister när det gäller kraven kring att avvänja smågrisar tidigare än vid 28 dagars ålder. Det som kontrolleras är att samtliga villkor uppfylls, exempelvis att smågrisarna inte avvänjs tidigare än tillåtet eller uppvisar tecken på onormala beteenden. Från och med december 2017 till och med hela 2023 har det gjorts sammanlagt 251 kontroller av denna kontrollpunkt. I inget av dessa fall har någon brist konstaterats vilket tyder på att efterlevnaden av kraven är mycket god.

När det gäller resultatet från den utökade hälsokontroll som görs av djurhälsoveterinärer så visar den också på ett generellt gott resultat med mycket få brister. Ett undantag från detta är dock efterlevnaden av krav gällande värmen i smågrishörnan. Resultat från 45 kontrollbesök under 2023 visar att cirka 30 procent inte levde upp till detta krav fullt ut.

Under samma 45 kontroller noterades också ett fall där smågrisar avvants innan de uppnått 21 dagars ålder och fem fall där andelen smågrisar som användes mellan 21–25 dagar var 10–30 procent istället för maximalt 10 procent som reglerna anger. I övriga 39 fall följdes reglerna fullt ut kring avvänjningsåldern. Detta visar på att efterlevnaden av avvänjningsålder generellt är god men att brister förekommer och därför behöver följas upp och åtgärdas.

Referenser

Jordbruksverket (2022) Lantbrukets djur i juni 2022. Sveriges officiella statistik. Produktkod: JO0103

Sveriges Lantbruks Universitet (2019) Yttrande från SLUs vetenskapliga råd för djurskydd om djurskydd inom grisuppfödning. SLU ID: SLU.scaw.2018.2.6-16.

<https://www.slu.se/globalassets/ew/org/centrb/scaw-nationellt-centrum-for-djurvalfard/om-scaw/rapporter-efter-juni-2016/yttrande-fran-slus-vetenskapliga-rad-for-djurskydd-om-djurskydd-inom-grisuppfodning.pdf>

Bilaga 1

Data till grund för utvärderingen (2017–2019)

Resultat för besättningarna 1, 2 och 3

Besättning	1	1	1	2	2	2	3	3	3
År	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
REPRODUKTION									
Dräktighetsprocent 4 ve (%)	92,14	91,57	91,73	87,42	89,72	91,47	87,69	87,24	87,04
KULLRESULTAT - GRISNING									
Antal levandefödda per kull	14,82	15,3	15,36	14,32	14,73	14,7	14,34	14,26	14,32
Antal dödfödda per kull	0,88	0,94	0,97	1,19	1,25	1,19	1	1,15	1,15
Antal avvanda per kull	12,12	12,31	12,22	12,6	12,79	13,01	11,33	11,82	11,95
Dödlighetsprocent före avvänjning (%)	18,44	19,62	20,48	12,47	12,95	11,49	21,69	16,24	17,08
PRODUKTION									
Antal galldagar per kull	5,02	4,57	4,61	4,93	5,02	4,97	4,92	4,87	5,87
Levandefödda per årssugga	33,89	35,57	36,2	32,96	34,53	34,76	31,84	32,09	32,07
Antal avvanda per årssugga	27,72	28,6	28,8	29	29,97	30,77	25,16	26,61	26,77
Andel utgångna suggor till slakt (%)	89,05	88,72	91,88	89,01	86,24	92,20	75,77	74,91	83,89
TILLVÄXTSGRIS									
Daglig tillväxt (gram)	445	466	497	441	416	435	449	483	466
Dödlighet (%)	1,7	1,7	1,8	2,3	1,7	1,5	2,7	3,1	2,6
DIGIVNINGSDAGAR (sugga)									
20 eller färre			0,62			0,77			0,96
21–23			1,31			0,38			2,87
24–25			10,34			0,13			14,9

Besättning	1	1	1	2	2	2	3	3	3
26–27			50,55			51,66			52,11
28–30			33,59			41,71			26,37
31 eller fler			3,59			5,36			2,79
ANTIBIOTIKA									
Andel individbehandlade (%)	1,7	1,9	2,2	7,5	18,7	10,3	3,1	1,9	3,6
Andel flockbehandlade (%)	77,7	65,0	31,0	16,6	18,5	0,9	3,2	1,0	10,9

Resultat för besättningarna 4, 5 och 6

Besättning	4	4	4	5	5	5	6	6	6
År	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
REPRODUKTION									
Dräktighetsprocent 4 ve (%)	96,06	96,41	95,54	85,3	79,98	86,31	89,23	88,96	91,01
KULLRESULTAT - GRISNING									
Antal levandefödda per kull	15,1	15	15	13,97	13,59	14,32	14,78	15,31	15,54
Antal dödfödda per kull	1,2	1,3	1,3	1,57	1,37	1,41	1,11	1,1	1,09
Antal avvanda per kull	12,1	12,9	13,3	11,87	11,65	11,92	12,68	12,98	12,89
Dödlighetsprocent före avvänjning (%)	19,87	13,6	11,15	14,31	14,73	16,96	14,04	15,02	16,77
PRODUKTION									
Antal galldagar per kull	4,4	4	4,3	5,59	5,77	4,77	5,64	5,35	4,93
Levandefödda per årssugga	34,6	34,5	34,6	32	29,55	33,18	32,97	33,9	35,4
Antal avvanda per årssugga	27	29,8	30,5	27,18	25,32	27,61	28,28	28,75	29,36
Andel utgångna suggor till slakt (%)	64,60	69,30	75,90	80,20	65,53	86,36	87,20	87,80	85,57

Besättning	4	4	4	5	5	5	6	6	6
TILLVÄXTSGRIS									
Daglig tillväxt (gram)	445	385	497	508	312	462	485	492	497
Dödlighet (%)	2,8	2	2,7	1	0,9	1,1	2,3	2,4	1,8
DIGIVNINGSDAGAR (sugga)									
20 eller färre			0,1			1,5			1,61
21–23			4,5			2,17			2,21
24–25			20			8,5			6,79
26–27			40			51,08			16,36
28–30			15,7			22,08			28,95
31 eller fler			19			14,67			44,08
ANTIBIOTIKA									
Andel individbehandlade (%)	7,3	9,6	14,5		12,3	8,3		6,3	5,7
Andel flockbehandlade (%)	42,4	42,9	9,6		43,0	5,0		19,1	4,1

Resultat för besättningarna 7, 8 och 9

Besättning	7	7	7	8	8	8	9	9	9
År	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
REPRODUKTION									
Dräktighet (%) 4 ve	85,41	87,78	91,08	92,02	90,65	91,89	78,61	83,36	83,3
KULLRESULTAT - GRISNING									
Antal levandefödda per kull	15,28	15,07	15,31	13,68	13,76	14,1	12,74	13,14	13,15
Antal dödfödda per kull	1,14	1,22	1,39	1,05	1,27	1,19	1,53	1,18	1,05
Antal avvanda per kull	13,02	13,08	13,25	12,61	12,69	12,91	10,79	10,78	11,22
Dödlighetsprocent före avvänjning (%)	14,01	13,73	13,25	7,53	7,71	7,92	15,87	17,56	14,66
PRODUKTION									
Antal galldagar per kull	4,83	4,91	5,17	5,52	5,56	5,12	5,1	5,72	6,07
Levandefödda per årssugga	34,23	34,57	36,57	31,32	31,1	32,58	29,96	28,67	28,73
Antal avvanda per årssugga	29,17	30,01	31,63	28,86	28,69	29,84	22,83	23,52	24,5
Andel utgångna suggor till slakt (%)	80,87	85,29	85,85	75,81	69,25	76,33	86,64	90,36	82,70
TILLVÄXTSGRIS									
Daglig tillväxt (gram)	445	385	497	508	312	462	485	492	497
Dödlighet (%)	1	1,2	1,1	1,3	1,5	1,3	2,4	4	2,3
DIGIVNINGSDAGAR (sugga)									
20 eller färre			1,98			1,83			0,35
21–23			0,9			4,1			1,16
24–25			2,4			8,45			9,05
26–27			40,99			20,08			40,14
28–30			47			27,17			44,32

Besättning	7	7	7	8	8	8	9	9	9
31 eller fler			6,73			38,37			4,99

ANTIBIOTIKA

Period	2017- 07-01 t.o.m. 2018- 04-01	2019- 07-01 t.o.m. 2020- 04-01	2017	2019- 01-01 t.o.m. 2019- 04-01	2017	2018- 11-01 t.o.m. 2019- 11-01
Andel individbehandlade (%)	8,4	12,3	2,7	2,9	3,3	2,9
Andel flockbehandlade (%)	9,3	8,5	0,0	7,7	1,8	3,0

Bilaga 2

Data till grund för utvärderingen (2023)

Resultat för kontrollbesök 1–45

Kontr- ollbesök	Temperatur i smågris- hörnan	Av- vänjning (andel före 21 dagar)	Avvänjning (andel 21– 25 dagar)	Flanksug- ning	Öron- bitning	Svans- bitning	Ligg- beteende
1	>28 grader samtliga, samt 30 grader i 25– 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
2	>28 grader samtliga, samt 30 grader i 25– 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
3	>28 grader samtliga, samt 30 grader i 25– 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
4	>28 grader samtliga, samt 30 grader i 25– 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
5	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
6	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
7	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75%	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
8	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
9	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
10	<28 grader i någon box, eller 30 grader i mer än 25 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt

Kontr- ollbesök	Temperatur i smågris- hörnan	Av- vänjning (andel före 21 dagar)	Avvänjning (andel 21– 25 dagar)	Flanksug- ning	Öron- bitning	Svans- bitning	Ligg- beteende
11	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75%	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
12	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
13	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
14	<28 grader i någon box, eller 30 grader i mer än 25 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
15	<28 grader i någon box, eller 30 grader i mer än 25 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
16	<28 grader i någon box, eller 30 grader i mer än 25 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
17	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
18	>28 grader samtliga, samt 30 grader i 25– 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
19	>28 grader samtliga, samt 30 grader i 25– 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
20	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
21	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
22	>28 grader samtliga,	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<5 % eller 2 % under	Normalt

Kontr- ollbesök	Temperatur i smågris- hörnan	Av- vänjning (andel före 21 dagar)	Avvänjning (andel 21– 25 dagar)	Flanksug- ning	Öron- bitning	Svans- bitning	Ligg- beteende
	samt 30 grader i minst 75 %					upprepa de omgång (2 av 4 omgång ar)	
23	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
24	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
25	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
26	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
27	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
28	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	10–30 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
29	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	10–30 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
30	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
31	Saknar värde	Nej	10–30 %	<1 %	<1 %	<1 %	Ligger på varandra i fler än 20 % av boxarna
32	Ej mätt	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
33	Ej mätt	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
34	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Ej kontrollerat

Kontr- ollbesök	Temperatur i smågris- hörnan	Av- vänjning (andel före 21 dagar)	Avvänjning (andel 21– 25 dagar)	Flanksug- ning	Öron- bitning	Svans- bitning	Ligg- beteende
35	>28 grader samtliga, samt 30 grader i 25– 75%	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
36	<28 grader i någon box, eller 30 grader i mer än 25 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
37	Ej mätt	Nej	10–30 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
38	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
39	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Ja	10–30 %	<1 %	<1 %	<1 %	Mindre avvikelse
40	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Mindre avvikelse
41	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Mindre avvikelse
42	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
43	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
44	>28 grader samtliga, samt 30 grader i minst 75 %	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt
45	Saknar värde	Nej	<10 %	<1 %	<1 %	<1 %	Normalt

Bilaga 3

Beskrivning utökad hälsokontroll

Innehåll - Utökad hälsokontroll av smågrisar

Djurägare som är anslutna till hälsokontroll Grund kan ansöka om anslutning till Utökad hälsokontroll. Syftet är att dokumentera och säkerställa en särskild hälsostatus i den smågrisproducerande eller integrerade besättningen.

Antal hälsobesök

Besättningar i Utökad hälsokontroll besöks minst 4 ggr årligen

Grundkrav

1. Att besättningen är ansluten till Hälsodeklaration Grund.
2. Att besättningen är ansluten till Smittsäkrad Besättning Gris, nivå Spets.
3. Att besättningen är ansluten till ett databaserat produktionsuppföljningsprogram.
4. Att läkemedelsanvändningen journalförs så att uppföljningen kan ske på ett enkelt sätt, företrädesvis via produktionsuppföljningsprogrammet.
5. Att besättningen är certifierad enligt Grundcertifiering gris.

Tekniska krav

6. Att det finns tillgång till reservverk.
7. Att det finns en plan för dimensionering, underhåll och skötsel av ventilationsanläggningen.
8. Att stallavdelningar för nyavvanda grisar har anläggning för tillskottsvärme.

Management

9. Att smågrisarna föds upp omgångvis under digivningsperioden.
10. Att smågrisar vid kullutjämning under diperioden inte flyttas till en smågriskull där grisarna är äldre än 2 dygn.
11. Att diande grisar ska ha tilldelats torrt foder innan 14 dagars ålder.
12. Att smågrisarna är vana att äta smågrisdoder vid avvänjning (0,75 MJNE per smågris och dag).
13. Att avvänjningsgrisarna tilldelas ett laktosbaserat avvänjningsfoder.
14. Att avvänjningsgrisar utfodras minst tre gånger per dag.
15. Att grisar som avvänjs har en för sin ålder normal vikt.
16. Att tillväxtavdelningar noggrant rengörs, desinfekteras och upptorkas innan en ny grupp sätts in.
17. Att tillväxtavdelningar är tomma på djur i minst fem dagar mellan varje djuromgång.

18. Att grisarna efter digivningsperioden och flytten till tillväxtavdelningen föds upp omgångsvis och inte blandas med grisar från andra djurgrupper.
19. Att det finns rutiner för att ge grisar som inte kan avvänjas enligt ordinarie rutiner extra omsorg.
20. Att strö tilldelas minst två gånger per dag.
21. Att det finns skötselrutiner för att förhindra att nyfödda grisar blir nerkylda.

Temperaturkrav

22. Att det inte är för kallt eller för varmt i grisningsavdelningen i samband med grisning (18-23 grader).
23. Att temperaturen i smågrishörnan den första veckan efter grisning har rätt temperatur. Vid grisning minst 28 grader C i samtliga smågrishörnor och mer än 30 grader C i 75 procent av hörnorna.
24. Att grisarnas liggyta vid avvänjning har rätt temperatur, minst 24 grader C.

Djurrelaterade parametrar till och med avvänjningsperioden

25. Att onormal dödlighet inte förekommer. Ökad dödlighet under en definierad tidsperiod skall leda till åtgärder.
26. Att behandlingsindex hålls inom ett referensområde. Ökad läkemedelsanvändning under en definierad tidsperiod skall leda till åtgärder.
27. Att flanksugning inte förekommer.
28. Att öronsår inte förekommer.
29. Att svansbitning inte förekommer.
30. Att liggbeteendet i smågrishörnan den första veckan efter grisning är normalt, sida vid sida.
31. Att liggbeteendet efter avvänjning är normalt, sida vid sida.

Anslutning, utträde, överträdelse och uteslutning

Den utökade hälsokontrollen är öppen för alla grisbesättningar i Sverige som uppfyller kriterierna för anslutning. Anslutning är frivillig. Djurhållaren ansöker om anslutning hos någon av de organisationer som beviljats hälsokontroll enligt plan och riktlinjer för frivillig hälsokontroll för grisbesättningar. Om inget annat överenskomms mellan parterna gäller anslutningen per kalenderår och förlängs automatiskt ett år i taget såvida inte skriftlig uppsägning har skett senast två månader före årets utgång.

Vid anslutning erhåller djurhållaren ett dokument som visar att besättningen är ansluten till Utökad hälsokontroll av smågrisar. Vid varje påföljande kontrollbesök för Utökad Hälsokontroll erhåller djurägaren ett dokument där det framgår att besättningen fortsatt är ansluten till Utökad hälsokontroll.

Kontrollorganisationernas besöksrapporter/kontrollrapporter kan utgöra detta dokument.

Djurhållare som självmant utträder ur den utökade hälsokontrollen kan utan tidsgräns återansluta sin besättning om kontrollpersonal finns att tillgå för att erbjuda kontrollbesök.

För anslutning till Utökad hälsokontroll av smågrisar krävs att samtliga besättningskrav är uppfyllda. En avvikelse från besättningskraven skall åtgärdas före nästa kontrollbesök, det vill säga inom 3 månader. När avvikelser konstateras vad gäller djurrelaterade parametrar gäller att veterinären och djurhållaren omgående upprättar en åtgärdsplan med syftet att avvikelserna ska vara undanröjda snarast möjligt. Veterinären skall, med hänsyn till djurskyddslagens tillsynskrav och djurägarens handlingsplikt göra en bedömning av planen vid nästa kontrollbesök eller tidigare om så bedöms nödvändigt med hänsyn till avvikelsernas allvarlighet.

Djurägare som inte uppfyller besättningskraven för Utökad hälsokontroll av smågrisar, eller underlåter att genomföra åtgärder som krävs för att uppfylla kraven utesluts ur Utökad hälsokontroll av smågrisar. Uteslutning meddelas programrådet samt länsstyrelsen i aktuellt län. Besättningen kan återanslutas så snart kraven åter är uppfyllda. En uteslutning ur Utökad hälsokontroll av smågrisar medför inte att besättningen utesluts ur Hälsokontroll Grund.

Bilaga 4

Checklista Utökad hälsokontroll

Version: 2022-11-07

Grunduppgifter

PPN	
Djurägare/företag	
Hälsokontrollorganisation ☐ Distriktsveterinärerna ☐ Gård & Djurhälsan ☐ Lundens Djurhälsa	Suggor i produktion Slaktgrisplatser
Mobilnummer	E-postadress
Adress	Besättningens representant vid besöket
Besöksdatum	Veterinär
Sammanfattning:	

Grundkrav

Grundkrav och tekniska krav		Grundkrav		
Är besättningen ansluten till Hälsokontroll Grund?	JA	Är besättningen ansluten till databaserat produktionsuppföljningsprogram?	JA	Typ av program:
Är besättningen ansluten till Smittsäkrad Besättning Spets?	JA	Journalförs läkemedelsanvändning så att uppföljning kan ske på ett enkelt sätt?	JA	
Är besättningen certifierad enligt grundcertifiering gris?	JA	Läkemedelsanvändning i produktionsuppföljningsprogram?	JA	
Finns tillgång till reservverk?	JA			
Tillskottsvärme i tillväxtavdelning Plan för dimensionering, underhåll och skötsel av ventilationsanläggning finns?	JA			

Avvänjningstidpunkt

Målparameter: Fem veckors omgångstid i grisningsavdelningar

Gränsvärde: Grisar yngre än 21 dagar vid avvänjning accepteras ej.

Med avvänjningsperioden avses tiden från avvänjning och 14 dagar framåt.

BB

Management rutiner	Ingen avvikelse	Mindre avvikelse	Större avvikelse	Registrering, åtgärd
Omgångsuppfödning under <u>diperioden</u>	JA		NEJ	
Kullutjämning sker ej till kullar äldre än 2 dygn	NEJ		JA	
Förekommer <u>kullar</u> \geq 14 dagar som ej har fått tilldelning av torrt foder för diande grisar?	NEJ	-	JA	Antal kg/antal grisar x MJNE
Miljörelaterade registreringar	Ingen avvikelse	Mindre avvikelse	Större avvikelse	Registrering, åtgärd
Temperatur i smågrishörnan den första veckan efter grisning, kontrolleras 20 cm från värmelampas mitt på golvet	>28 grader i samtliga boxar samt >30 grader i minst 75% av boxarna	>28 grader i samtliga boxar samt >30 grader i 25 - 75% av boxarna	<28 grader i någon box eller <30 grader i mer än 25% av boxarna	<i>Se över vattenflödet i golvvärmen <u>gull</u> vår diskussion.</i>
Djurrelaterade registreringar	Ingen avvikelse	Mindre avvikelse	Större avvikelse	Registrering, åtgärd
Liggbeteende i smågrishörnan den första veckan efter grisning	Normalt liggbeteende		Grisarna ligger på varandra fler än 20 % av boxarna	
Vana att äta smågrisfoder vid avvänjning (0,75 MJ NE/smågris och dag)	I samtliga kullar äter grisarna minst 0,75 MJ NE/smågris och dag	I någon av kullarna äter grisarna mindre än 0,75 MJ NE/smågris och dag	I fler än 10 % av kullarna äter grisarna mindre än 0,75 MJ NE/smågris och dag	

Tillväxt

Management rutiner	Ingen avvikelse	Mindre avvikelse	Större avvikelse	Registrering, åtgärd
Förekommer avvänjning före 21 dagar?	NEJ	-	JA	
Hur stor del av grisarna är <u>21-25</u> dagar vid avvänjning?	<10%	10% - 30%	>30%	
Tilldelas strö två gånger/dag?	JA	-	Nej (strö saknas under grisarnas aktiva del av dygnet)	Ange typ av strö:
Mjölksprodukt (laktos) tilldelas avvänjnings-grisarna? (avvänjningsgris = från avvänjning till 14dgr efter avvänjning)	Ja, mjölkprodukt (laktos) tilldelas vid mer än ett tillfälle per dag	Ja, mjölkprodukt (laktos) tilldelas vid ett utfodringstillfälle per dag	Mjölksprodukt (laktos) tilldelas ej dagligen	
Antal utfodringstillfällen per dag efter avvänjningstillfället?	Tre eller flera	-	Färre än tre utfodringstillfällen/dag	
Tillväxtavdelningar rengörs grundligt innan en ny grupp sätts in?	JA		NEJ	
Tillväxtavdelningar desinfekteras innan en ny grupp sätts in?	JA		NEJ	Typ av medel/metod.
Hur lång är tomtiden i tillväxtavdelningar?	Regelmässigt minst fem dagar	Regelmässigt färre än fem dagar	Regelmässigt färre än tre dagar	
Finns rutin för att ge grisar som inte kan avvänjas enligt ordinarie rutiner extra omsorg?	JA		NEJ	Ange rutinen här:
Omgångsuppfödning efter dperioden utan blandning med andra djurgrupper	JA		NEJ	

Registreringar om djur och miljö

Miljörelaterade registreringar	Ingen avvikelse	Mindre avvikelse	Större avvikelse	Registrering, åtgärd
Vilken temperatur har grisarnas liggvita vid avvänjning?	Minst 24°C	Mellan 20°C - 24°C	Kallare än 20°C	
Djurrelaterade registreringar	Ingen avvikelse	Mindre avvikelse	Större avvikelse	Registrering, åtgärd
Onormal dödlighet föreligger ej under avvänjningsperioden?	≤ 1%	Mellan 2 och 3 %	>3%	Ange åtgärd
Behandlingsindex inom referensområde?				Anges som andel behandlade grisar i avvänjnings-perioden.
Flanksugning förekommer under avvänjningsperioden?	Förekomst under 1 %	Förekommer hos färre än 5% av tillväxtgrisarna i en omgång eller 2 % under upprepade omgång (2 av 4 omgångar)	Förekommer hos fler än 5 % av tillväxtgrisarna	
Öronsår förekommer under avvänjningsperioden?	Förekomst under 1 %	Förekommer hos färre än 5 % av tillväxtgrisarna vid en omgång eller 2 % under upprepade omgång (2 av 4 omgångar)	Förekommer hos fler än 5 % av tillväxtgrisarna	
Svansbitning sker under avvänjningsperioden?	Förekomst under 1 %	Förekommer hos färre än 5 % av tillväxtgrisarna vid en omgång eller 2 % under upprepade omgång (2 av 4 omgångar)	Förekommer hos fler än 5 % av tillväxtgrisarna	
Liggbeteende efter avvänjning?	Normalt liggbeteende		Grisarna ligger på varandra fler än 20 % av boxarna	